

ADANA BÖLGE MÜZESİNDEKİ YÖRESEL AV ALETLERİ

MÜYESSER TOSUNBAŞ

İnsanoğlu yaratıldığı günden bu yana besin arama ve karnını doyurma zorunluğunu duymuştur. Bir yandan bitki kökleri toplayıp, toprağı işlerken diğer yandan av aletlerinden faydalanmayı düşünmüş, bunun içinde en basit el baltalarından başlayarak, günümüzdeki otomatik tüfeklere değin uğraşlarını sürdürmüştür.

Müzemizde bulunan yöresel av aletlerine bir göz atacak olursak, bir zeka mahsulü olan, faklar atalar¹ gibi av aletlerini yörüklerin çakmaklı tüfeklere (Res. 1. Env. 165) tercih ederek, kullanmış olduklarını görürüz².

Keklik alası, kuş fakı, kaplan kabağı ve turaç dili de bu aletler arasındadır.

Keklik Alası :

Müzemizde 68-1923 notla kayıtlı olan ve 76 cm eninde 122, cm. boyunda dikdörtgen şeklinde yekpare bir bez parçasıdır. Bu bez parçasının arkasına X şeklinde hazırlanmış iki değnek bağlanarak, bu değneklerin uçları bezin köşelerine daha önceden dikilmiş olan meşin parçalarının arasına geçirilir. Böylece bez gerilmiş olur. Bezin üzerine ala damgaları ile keklik alası tezyinatı yapılır.

Ala damgaları (Res. 2 Env. no. 70) pişmiş toprak veya ağaç parçalarının çeşitli şekillerde kabartma olarak işlenmesiyle meydana gelir. Daha sonra bu damgalar boyaya batırılarak bezin üstüne basılır, bezin ön tarafının üst kısmına iki renkli

¹ Ala : Bir zeka ve hile eseri olan fakat, birazda manevi kabiliyet saklayan alet.

² A. R. Y. Yalgın Görüşler dergisi, Nisan 1937, Yıl 1. Sayı 1.

kulak dikilerek, kulakların altına iki göz deliğı açılır. (Res. 3). Avcı bu aleti sol eliyle arkada değneklerin birleştiğı yerden bir kalkan gibi tutarak kendisi aletin arkasına saklanır. Bu çekici aleti gören keklikler tahrik olarak Ala'nın üzerine üşüşürken, fırsatı değerlendiren avcı tüfeğini Üzerlerine boşaltır.

Kuş Fakı:

74-1929 Env. no. su ile Müzemizde kayıtlı bulunan Yarım, daire şeklinde çubuk adını verdiğimiz bir değnek ile bunun üzerine kapanabilecek şekilde yerleştirilmiş ve kemik tutsak olarak adlandırığımız kuzu kaburga kemiğı (kemik tutsak) gerilerek kıl ipe (yay) sıkıca bağlanmıştır. Çubuk ve kemik tutsağı ortalanmış ince değneğe, ucunda küçük bir ağaç parçası (fak dili) bulunan bir ip bağlanmıştır. Kemik çubuk yaydan ayrılarak, fak diline eğreti bir şekilde tutturulur (Res 4) Hazırlanan fak, gübreli bir yere gömülerek etrafına buğday serpilir. Fak etrafında uçuşan kuşlardan biri fak diline basınca dil kurtularak yay boşalır. Bu da buğday taneleri yemekle meşgul olan, diğerlerinden bir veya birkaçının tutulmasına sebep olur.

Kaplan Kabağı :

Müze Env. no su 75-1930 olan, bir su kabağının iki tarafının, daire şeklinde kesilerek bir tarafına deri geçirilip, diğer tarafının boş bırakılmasıyla meydana gelmiştir. Ayrıca derinin ortasından balmumu ile sertleştirilmiş bir ip geçirilmiştir. (Res. 5).

Balmumlu ipin ileri geri çekilmesiyle, deride meydana gelen gıcırta, kabağın boşluğunda büyüyerek yankı yapar. Bunun neticesinde korkunç bir ses hasıl olur. Aynı aletin Güney Amerikada Jaguar avlarında kullanılmasında dikkate şayandır.

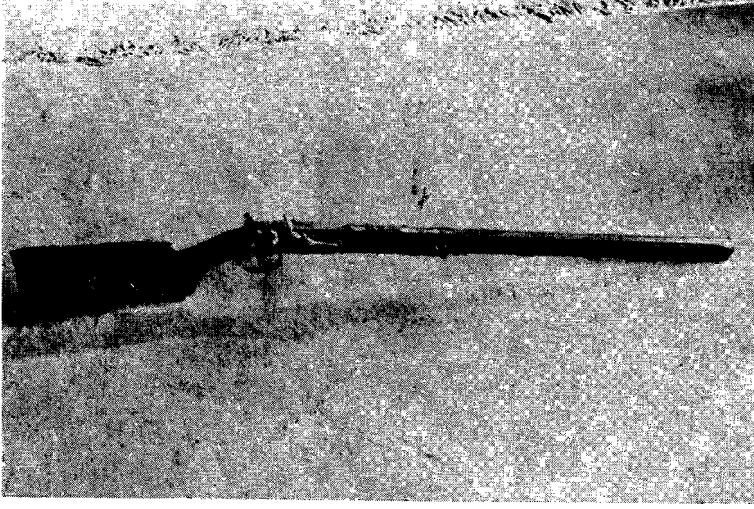
Kalabalık bir gurup, vahşi hayvanların çok olduklarını tahmin ettikleri yerlerde, davul, zurna veya kaplan adını verdikleri su kabağını öttürerek, orman içindeki hayvanları ürkütürler. Bu gürültülerden korkarak kaçmaya çalışan ayılar, tilkiler, kurtlar, hatta tavşanlar daha önceden belli yerlere hazırlanmış olan tuzaklara düşerler.

Turaç Dili :

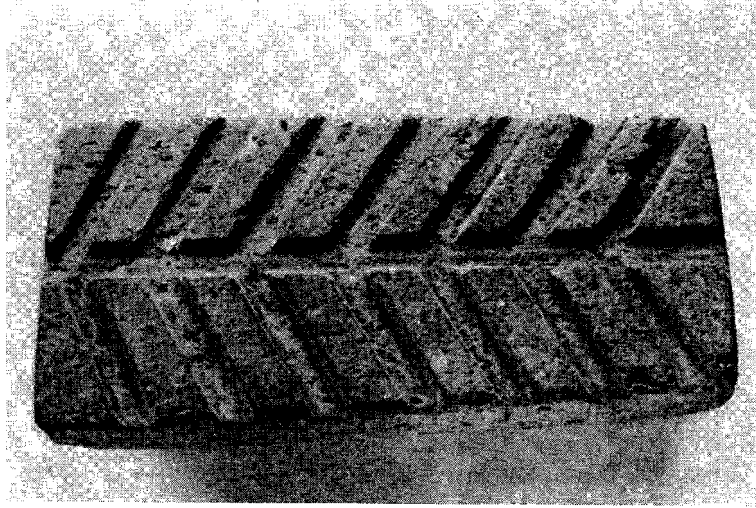
77-1932 Env. no su ile Müzemizde kayıtlı bulunan 10 cm uzunluğunda 1,5

cm çapında bir ağaç parçası, tam ortasından yarılarak, arasına ince ve dar bir dil yerleştirilerek, ağız kısmı bir ipe bağlanmıştır (Res. 6). Bu aletle Erkek Turaç sesi taklit edilerek, hayvanlar istenilen yöne çekilir.

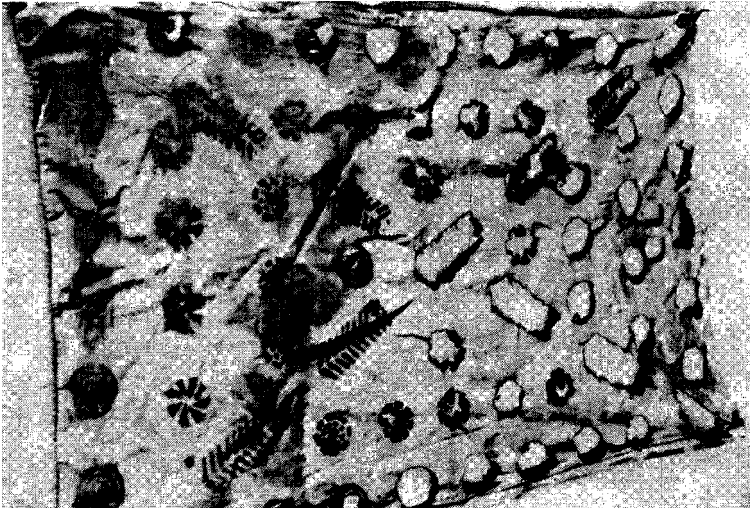
Yukarıda örneklerini gördüğümüz av malzemelerinin kökeni muhakkakki yüzyıllar öncesine gitmektedir. Ancak, devamlı yer değiştiren halk toplulukları (Yörükler) her gittikleri bölgenin şartlarına göre, uzun süren Kültür birikimi neticesinde elde ettikleri tecrübeyi zeka ile birleştirerek ihtiyaçlarına göre aletler yapmışlardır. Bahsettiğimiz av aletleri de, en son yerleştikleri Çukurova bölgesinin özelliklerine ve av hayvanlarına göre yapılmıştır.

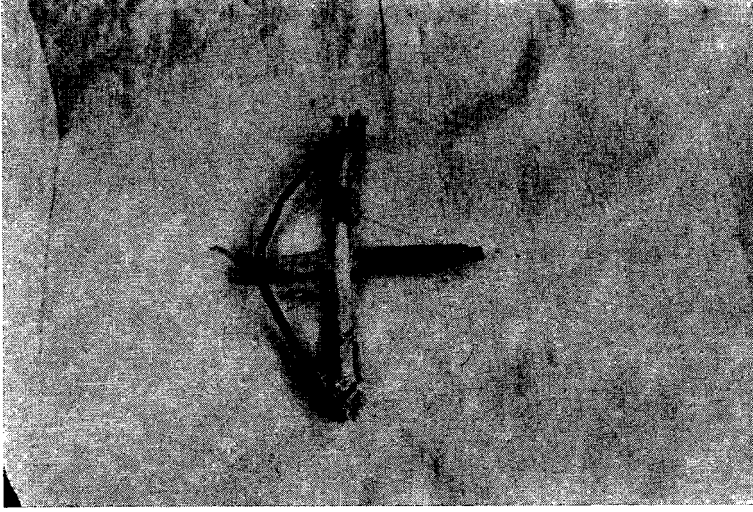
Res. 1 - Çakmaklı Tüfek

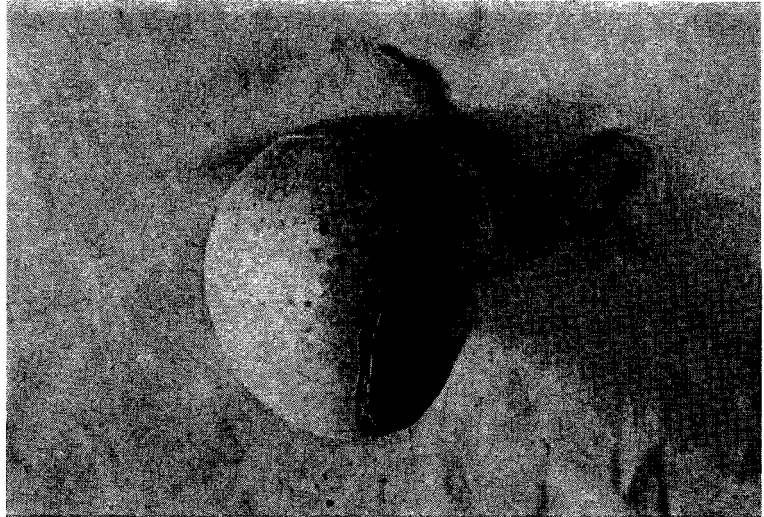
Res. 2 - Ala Damgası

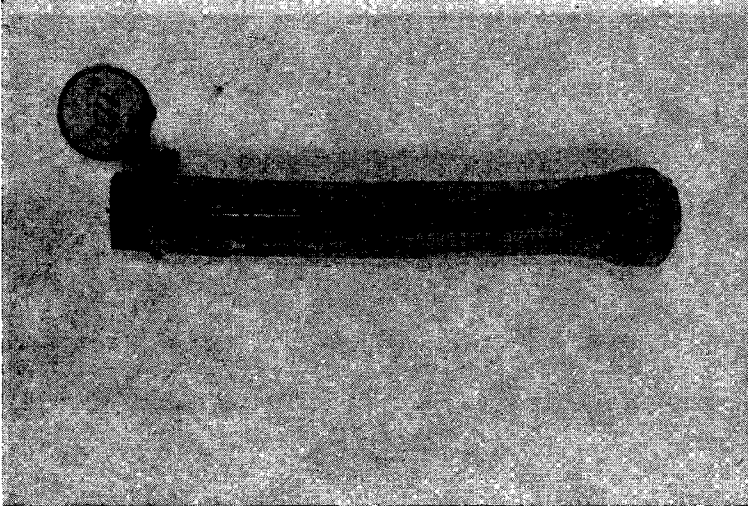
Res. 3 - Kışkık Ala

Res. 4 - Kuş Faki

Res. 5 - Kaplan Kabağı

Res. 6 - Turaç Dili